

Karmen Stupin
Energetski institut Hrvoje Požar

STANJE I PERSPEKTIVE ENERGETSKOG ZAKONODAVSTVA REPUBLIKE HRVATSKE

UDK: 620:34 (497.5)

Pregledni rad

Primljeno: 15. X. 2014.

U radu se uvodno sažeto iznosi razvoj energetske zakonodavstva Europske unije kroz kratki pregled odredbi primarnog zakonodavstva EU koje se odnose na energetiku te prikaz etapnog razvoja sekundarnog zakonodavstva (direktiva i uredbi) sa zajedničkim pravilima za uspostavu unutarnjeg tržišta električne energije i plina.

Također, u kontekstu značaja usklađivanja hrvatskog pravnog okvira za energiju s pravnom stečevinom EU, prikazane su osnovne značajke Ugovora o energetske zajednici.

Nastavno se opisuje pravni i institucionalni okvir Republike Hrvatske za područje energije, koji se intenzivno razvija od 2001. godine pa sve do danas. Prikazana su osnovna pitanja od značaja za energetske sektor, uređena Zakonom o energiji, Zakonom o tržištu električne energije, Zakonom o tržištu plina, Zakonom o tržištu nafte i naftnih derivata, Zakonom o tržištu toplinske energije i Zakonom o biogorivima za prijevoz te pravni položaj i ovlasti nadležnih institucija.

Zaključno se konstatira da je donošenjem energetske zakona, usklađenih s pravnom stečevinom EU, uspostavljen suvremen ali složen pravni režim uređenja odnosa u energetske sektoru, koji zahtijeva educiranost i usku suradnju onih koji ga primjenjuju.

Ključne riječi: *pravna stečevina za energiju, energetske zakoni, energetske sektor, tržište energije, obveza javne usluge, obnovljivi izvori energije, energetske učinkovitost, sigurnost opskrbe, mrežna infrastruktura, tarife, regulatorna agencija*

1. UVOD

Polazište razvoja zakonodavnog okvira za područje energetike predstavljaju obveze usklađivanja s europskom pravnom stečevinom za energiju u procesu pristupanja Europske uniji (dalje EU),¹ ispunjenje obveza iz Ugovora o Energetske zajednici te zbiljska potreba uređenja odnosa u energetske sektoru, u skladu sa zahtjevima energetske politike na europske, ali i na nacionalnoj razini.

Donošenjem novih zakona i provedbenih propisa koji su implementirali odredbe direktiva EU te osnivanjem institucije neovisnog regulatora, u Republici

¹ Članak 101., ENERGETIKA, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, potpisan u Luksemburgu 29. listopada 2001. godine (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (Narodne novine, Međunarodni ugovori br: 14/27).

Hrvatskoj je uspostavljen suvremen pravni i institucionalni okvir za ustrojstvo i poslovanje energetske sektora.

2. ZAKONODAVSTVO EU ZA ENERGIJU

Međunarodni ugovori kojima su osnovane Europske zajednice i Europska unija (Osnivački ugovori) pitanje energije ne tretiraju zasebno već kroz problematiku unutarnjeg tržišta, tržišno natjecanje i ograničenje monopola te zaštitu okoliša. Lisabonski ugovor o Europskoj uniji iz 2007. godine² sadrži posebno poglavlje XXI. ENERGETIKA i članak 194. kojim se kao ciljevi energetske politike EU utvrđuju: funkcioniranje energetske tržišta, sigurnost opskrbe energijom, energetska učinkovitost i ušteda energije, novi i obnovljivi oblici energije te međupovezanost energetskih mreža. Nadalje se utvrđuje da mjere potrebne za ostvarivanje ciljeva utvrđuju Europski parlament i Vijeće s time da se ne utječe na pravo države članice da utvrđuje uvjete za iskorištavanje svojih energetskih resursa, izbor između različitih oblika energije te opću strukturu vlastite opskrbe energijom.

Razrada ovih ciljeva realizirana je u tri faze, donošenjem zajedničkih pravila za unutarnje tržište električne energije i plina, sadržanih u skupu direktiva i uredbi, općeprihvaćenog naziva „energetski paket“ (prvi, drugi i treći).

U realnom sektoru, od 1990. godine nadalje, monopolizirana tržišta električne energije i plina Europske unije i država članica postupno se otvaraju na način da se razdvajaju tržišni dijelovi energetske sektora – proizvodnja energije i opskrba energijom – od netržišnih, prijenosa i distribucije energije mrežnom infrastrukturom, određuje se obveza operatoru mrežne infrastrukture da osigura pristup infrastrukturi kojom upravlja, otvara opskrbni dio tržišta odnosno omogućava kupcu izbor svoga opskrbljivača energijom, postupno uklanjanju zapreke promjeni opskrbljivača te se osnivaju nacionalna neovisna regulatorna tijela energetske sektora.

„Prvi energetski paket“ čine Direktiva 96/92/EZ o zajedničkim pravilima za tržište električne energije i Direktiva 98/30/EZ o zajedničkim pravilima za tržište prirodnog plina.³ Riječ je o pravilima koja se primjenjuju na organizaciju energetske sektora i uspostavljanje ravnoteže između tržišta i javne usluge (*Public Service Obligation, PSO*), kao obveze koja se može odnositi na sigurnost, pouzdanost, kvalitetu i cijenu opskrbe energijom te zaštitu okoliša; izgradnju objekata za proizvodnju električne energije, u prvom redu kroz postupak javnog nadmetanja (*Tender procedure*) a onda i postupak odobravanja izgradnje prema unaprijed utvrđenim mjerilima (*Authorisation*); organizaciju prijenosne

² Lisabonski ugovor kojim se mijenjaju i dopunjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o osnivanju Europske zajednice potpisan u Lisabonu 13. prosinca 2007. godine.

³ Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity (SL L 27, 30.1.1997, p. 20–29) and Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market in natural gas (SL L 204, 21. 7. 1998., p. 1-12).

i distribucijske djelatnosti osnivanjem tzv. operatora sustava (*System Operator*) koji je odgovoran za rad, održavanje i razvoj sustava; vođenje odvojenih i transparentnih poslovnih knjiga radi sprečavanja diskriminacije i neobjektivnosti u obavljanju djelatnosti (*Unbundling and Transparency of Accounts*); osiguranje nepristranog tzv. pristupa treće strane energetskom sustavu (*Third Party Access-TPA*) te postupno otvaranje tržišta odnosno odabir opskrbljivača energije od strane krajnjeg kupca.

„Drugi energetski paket“, osim novih direktiva koje se odnose na elektroenergetsko i plinsko tržište, dodatno je proširen direktivama koje uređuju sigurnost opskrbe energijom i ulaganja u energetsku infrastrukturu te uredbama Komisije o uvjetima pristupa mreži za prekogranične razmjene električne energije i transport prirodnog plina i uključuje Direktivu 2003/54/EZ o zajedničkim pravilima za tržište električne energije,⁴ Direktivu 2003/55/EZ o zajedničkim pravilima za tržište prirodnog plina,⁵ Direktivu 2004/67 o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe prirodnim plinom,⁶ Direktivu 2005/89 o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu,⁷ Uredbu EK br. 1228/2003 o uvjetima pristupa mreži za prekogranične razmjene električne energije⁸ te Uredbu EK br. 1775/2005 o uvjetima pristupa mrežama za transport prirodnog plina.⁹ Poseban naglasak stavljen je na nacionalna regulatorna tijela, obvezu javne usluge i zaštitu potrošača, nadzor nad sigurnošću opskrbe, donošenje tehničkih pravila, postupke izgradnje novih proizvodnih kapaciteta, pristup treće strane energetskom sustavu, odvojeno vođenje i pristup poslovnim knjigama energetskih subjekata, otvaranje tržišta te mehanizme prekograničnog trgovanja energijom.

Priopćenja Komisije iz siječnja 2007. godine o energetskoj politici i istraživanjima europskih sektora elektroenergetike i plina,¹⁰ koja su pokazala da postojeća pravila i mjere ne osiguravaju okvir dostatan za postizanje funkcionalnog unutarnjeg energetskog tržišta, potaknula su donošenje i „trećeg energetskog

⁴ Directive 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC (OJ L 176, 15. 7. 2003., p. 37).

⁵ Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC (OJ L 176, 15. 7. 2003., p. 57).

⁶ Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply (SL L 127, 29. 4. 2004., p. 92-96).

⁷ Direktiva 2005/89/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. siječnja 2006. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu (SL L 33, 4. 2. 2006., p. 22-27).

⁸ Regulation (EC) No 1228/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity (OJ, L 176, 15 July 2003).

⁹ Regulation (EC) No 1775/2005 of the European Parliament and of the Council of 28 September 2005 on conditions for access to the natural gas transmission networks (SL L 289, 3. 11. 2005., p. 1-13).

¹⁰ Priopćenje od 10. siječnja 2007. godine naslovljeno „Energetska politika za Europu“; Priopćenje od 10. siječnja 2007. godine naslovljeno „Izgledi za unutarnje tržište plina i električne energije“ i „Istraživanje europskih sektora plina i električne energije na temelju članka 17. Uredbe (EZ) br. 1/2003 (konačno izvješće)“.

paketa“ sastavljenog od dvije direktive i tri uredbe¹¹ (Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za tržište električne energije, Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za tržište prirodnog plina, Uredba EK br. 714/2009 o uvjetima pristupa mreži za prekogranične razmjene električne energije, Uredba EK br. 715/2005 o uvjetima pristupa mrežama za transport prirodnog plina te Uredba EK br. 713/2009 o osnivanju Agencije za suradnju energetske regulatora)¹² koji donosi nova pravila o učinkovitom razdvajanju djelatnosti proizvodnje i opskrbe od mrežnih djelatnosti; većoj transparentnosti opskrbnog tržišta; jačim i širim ovlastima nacionalnih energetske regulatora; unaprijeđenoj suradnji u prekograničnoj razmjeni i ulaganjima u energetske infrastrukturu (suradnja na razvoju zajedničkih trgovinskih i tehničkih pravila i sigurnosnih standarda); zaštiti krajnjih kupaca te uspostavlja Agenciju za suradnju energetske regulatora sa sjedištem u Ljubljani, kao neovisnu europsku instituciju nadležnu za učinkovitu suradnju nacionalnih regulatornih tijela i odlučivanje o pitanjima prekogranične razmjene energije.¹³

Pri tome Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za tržište električne energije kroz opća pravila o ustroju elektroenergetskog sektora zahtijeva, s jedne strane, otvoreno tržište električne energije, dok s druge strane postavlja čvrste i, u odnosu na ranije direktive, šire zahtjeve u svezi s provođenjem obveze javne usluge (koji se, osim na sigurnost, redovitost, kvalitetu i cijenu isporuke te zaštitu okoliša, sada odnose i na energetske učinkovitost, obnovljive izvore energije i zaštitu klime) te uvodi u energetske sektor institut tzv. univerzalne usluge (*Universal Service*) kao pravo krajnjeg kupca iz kategorije kućanstvo na opskrbu energijom određene kvalitete po jasno usporedivim, transparentnim i nediskriminirajućim cijenama. Prava kupca dodatno su regulirana zahtjevima da država članica kupcu omogući promjenu opskrbljivača u roku od tri tjedna, primanje podataka o potrošnji, izvorima energije i sredstvima pravne zaštite, jedinstvenu kontaktočku za informacije o njegovim pravima, neovisne mehanizme zaštite, primjerice

¹¹ Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 55-93); Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 94-136); Uredba (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 15-35); Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za transport prirodnog plina i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1229/2003 (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 36) i Uredba (EZ) br. 713/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o osnivanju Agencije za suradnju energetske regulatora (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 1-14).

¹² Usp. ZAKON O REGULACIJI ENERGETSKIH DJELATNOSTI („Narodne novine“, broj 120/12). Člankom 2. ovog Zakona u zakonodavstvo Republike Hrvatske prenosi se pravna stečevina Europske unije iz područja regulacije energetske djelatnosti, a posebice: 1. Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (SL L 211, 14. 8. 2009.), 2. Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina (SL L 211, 14. 8. 2009.).

¹³ Eng. Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER).

putem institucije pravobranitelja za energetiku i sličnih mehanizama te definira koncept rješavanja rastućeg problema energetske siromaštva.¹⁴

U pogledu izgradnje novih kapaciteta za proizvodnju električne energije kao pravilo određuje se postupak izdavanja odobrenja (*Authorization*) na temelju odgovarajućih kriterija, s time da bi države članice trebale osigurati mogućnost doprinošenja sigurnosti opskrbe putem pokretanja natjecajnog ili jednakovrijednog postupka kada dostatni kapaciteti za proizvodnju električne energije nisu izgrađeni na temelju postupka izdavanja odobrenja kao i u interesu zaštite okoliša i promicanja novih tehnologija.

Od posebnog su značenja za organizaciju elektroenergetskog sustava u cijelosti pravila o razdvajanju prijenosnog sustava od operatora prijenosnog sustava (*Transmission System Operator*) koja prepoznaju tri različita modela, različita u pitanju vlasništva nad prijenosnom mrežom, razinom nadzora nad učinkovitim odvajanjem mreže od proizvodne i opskrbe djelatnosti i ovlasti za razvoj mrežne infrastrukture te ulaganje u njezinu izgradnju i održavanje.

Direktiva 2009/72/EZ poseban pravni status daje nacionalnim regulatornim tijelima, ističući njihovu neovisnost o političkim i tržišnim interesima i dajući im široke i jake ovlasti u području određivanja ili odobravanja tarife ili metodologija koje su temelj za njihov izračun, nadzora nad energetskim subjektima te zaštite potrošača.

Konačno, poseban dodatak Direktivi predstavljaju mjere za zaštitu potrošača koje podrazumijevaju zaključivanje ugovora o opskrbi energijom s poštenim i unaprijed poznatim uvjetima, obavještanje o namjeri izmjene ugovornih uvjeta i pravo na raskid po primitku obavijesti, besplatnu promjena opskrbljivača, uvođenje pametnih mjernih uređaja i sl.

Priopćenje Komisije od 10. siječnja 2007. godine, naslova „Plan za obnovljivu energiju – obnovljiva energija u 21. stoljeću: izgradnja trajnije budućnosti“, pokazalo je da je 20 % ukupnog udjela energije iz obnovljivih izvora i 10 % ukupne energije iz obnovljivih izvora u prijevozu odgovarajući i ostvariv cilj te da će okvir koji uključuje obvezne ciljeve poslovnoj zajednici osigurati dugoročnu stabilnost potrebnu za racionalna održiva ulaganja u sektor obnovljive energije koja mogu smanjiti ovisnost o uvoznim fosilnim gorivima i potaknuti primjenu novih energetske tehnologije.¹⁵ Tako je opći cilj Zajednice od najmanje 20 % udjela energije iz obnovljivih izvora u bruto konačnoj potrošnji energije Zajednice u 2020. godini određen člankom 3. Direktive 2009/28/EZ o promicanju korištenja energije iz obnovljivih izvora¹⁶ koja uz obvezatne nacionalne opće ciljeve sadrži i

¹⁴ U članku 3., stavku 7. Direktive navodi se da države članice poduzimaju odgovarajuće mjere radi zaštite krajnjih kupaca i posebno osiguravaju postojanje prikladnih mjera zaštite radi zaštite ugroženih kupaca. U tom kontekstu, svaka država članica definira koncept ugroženih kupaca koji se može odnositi na energetske siromaštvo i, među ostalim, na zabranu isključivanja električne energije takvim kupcima u kritičnim vremenima.

¹⁵ Točka 8. Preambule Direktive 2009/28/EZ o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora.

¹⁶ Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (SL L 140, 5. 6. 2009., p. 16-62).

detaljna pravila o mjerama za uporabu energije iz obnovljivih izvora, o usvajanju nacionalnih akcijskih planova, statističkom prijenosu energije i zajedničkim projektima država članica/trećih zemalja, administrativnim postupcima i propisima vezanima uz projekte obnovljivih izvora energije, informiranju i izobrazbi, jamstvu podrijetla energije, prioritetnom i zajamčenom pristupu sustavu energiji iz obnovljivih izvora te kriterije održivosti za biogoriva.

Obvezatni ciljevi za obnovljive izvore usko su vezani i s ciljevima koje je Komisija postavila za povećanje energetske učinkovitosti.¹⁷ Usporedno je uspostavljen i poseban pravni okvir EU za energetske učinkovitosti koji čine Direktiva 2010/30/EU o indikaciji za označavanje i standardne informacije o potrošnji energije proizvoda,¹⁸ Direktiva 2010/31/EU o energetske učinkovitosti zgrada¹⁹ te Direktiva 2012/27/EU o energetske učinkovitosti.²⁰ Navedeni okvir sadrži niz specifičnih pravila i postupaka koja se odnose na zahtjeve za energetske uštedama krajnjih kupaca, uštede energije u zgradarstvu (energetski pregledi i certifikati), industriji i javnom sektoru, zatim pružanje energetske usluga i označavanje energetske uređaja.

3. UGOVOR O ENERGETSKOJ ZAJEDNICI

Energetska zajednica uspostavljena je Ugovorom o energetske zajednici (*Energy Community Treaty*) koji je potpisan 25. listopada 2005. godine u Ateni. Ugovorne strane: EK i trenutno osam Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina (ranije, do pristupanja Europske uniji, i Republika Hrvatska). Trenutno su u statusu promatrača Armenija, Gruzija, Norveška i Turska. Osnovni cilj Energetske zajednice predstavlja kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava sigurnu opskrbu energijom i privlači ulaganja u energetske sektor.

Kao ugovorna strana Ugovora o energetske zajednici koji je potvrđen od strane Hrvatskoga sabora 2006. godine Zakonom o utvrđivanju ugovora o energetske zajednici (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/2006), Republika Hrvatska obvezala se na postupno preuzimanje dijelova pravne stečevine Zajednice u područjima električne energije, plina, zaštite okoliša, tržišnog natjecanja, obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, nafte i statistike.

¹⁷ Priopćenje od 19. listopada 2006. pod naslovom „Akcijski plan za energetske učinkovitost: ostvarivanje potencijala“.

¹⁸ Direktiva 2010/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o označavanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda povezanih s energijom uz pomoć oznaka i standardiziranih informacija o proizvodu (SL L 153, 18. 6. 2010., p. 1).

¹⁹ Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetske učinkovitosti zgrada (SL L 153, 18. 6. 2010., p. 13-35).

²⁰ Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14. 11. 2012., p. 1-56).

Aktivnosti ugovornih strana, uključujući i izradu energetske propisa u skladu s pravnom stečevinom EU, odvijaju se i nadziru kroz upravljačka i savjetodavna tijela Energetske zajednice (Ministarsko vijeće, Sekretarijat, Forume i sl.).

4. ZAKONSKI OKVIR ZA TRŽIŠTE ENERGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Donošenje paketa „energetskih zakona“ 2001. godine, kao dio zacrtane reforme energetske sektora, korjenito je izmijenilo pravni režim uređenja energetske sektora Republike Hrvatske koji su do tada činili potvrđeni međunarodni ugovori za područje energetike²¹ te cijeli niz propisa različitih pravnih područja (komunalno gospodarstvo, rudarstvo, koncesije, robne zalihe, građenje i prostorno planiranje, zaštita okoliša, računovodstvo, trgovačka društva, tržišno natjecanje, porezi i carine, upravni postupak i dr.).

U srpnju 2001. godine Hrvatski sabor usvojio je pet novih zakona: Zakon o energiji, Zakon o regulaciji energetske usluga, Zakon o tržištu električne energije, Zakon o tržištu plina te Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata, koji su stupili na snagu u siječnju 2002. godine. Njihovim donošenjem, neovisno o manjkavostima koje su se iskazivale u njihovoj primjeni i koje su i za posljedicu imale relativno česte dorade i dopune zakona, osobito Zakona o energiji,²² stvorene su temeljne pretpostavke za otvaranje energetske tržišta Republike Hrvatske i poboljšanje kvalitete energetske usluge te usklađenje ovog specifičnog pravnog područja s direktivama Europske unije.

Ovdje je potrebno istaknuti da se hrvatski zakonodavac, za razliku od primjerice slovenskog koji je energetske sektor uredio samo jednim energetske zakonom,²³ odlučio za istodobno donošenje pet zakonskih akata pri čemu Zakon o energiji uređuje pitanja od značaja za ustrojstvo i poslovanje cjelokupnog energetske sektora (energetske politika, uvjeti za obavljanje energetske djelatnosti, organizacija energetske tržišta, planiranje energetske razvitka, izgradnja energetske postrojenja, promicanje energetske učinkovitosti, korištenje obnovljivih izvora i zaštita okoliša, cijene energije i tarifni sustavi te opći uvjeti opskrbe energijom) dok ostali zakoni uređuju pojedine segmente odnosno pojedina energetske tržišta (regulacija i tržište električne energije, plinsko tržište i tržište nafte i naftnih derivata.). Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi električnom energijom donesen je kasnije, 2004. godine. Naknadno je donesen

²¹ Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Ugovora o energetske povelji (Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 15/97 i 6/2003); Uredba o potvrđivanju Protokola energetske povelje o energetske učinkovitosti i pripadajućim problemima okoliša povelji (Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 7/98); Zakon o potvrđivanju krovne sporazuma o institucijskom okviru za uspostavu međunarodnih sustava za transport nafte i plina (Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 14/00) i Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 14/01).

²² Zakon o energiji (Narodne novine, broj 68/01, 177/04, 76/07, 152/08 i 127/10.).

²³ Energetske zakon Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 79/99 od 30. 9. 1999. g.).

i cijeli niz provedbenih propisa koji su, zajedno sa zakonima, uspostavili složeni sustav (ne uvijek jasnih i preciznih) pravnih pravila kojima je uređeno ustrojstvo i poslovanje energetskega sektora.

Brojne izmjene i dopune energetskega zakona, u prvom redu Zakona o energiji te obveza daljnjeg usklađenja hrvatskega energetskega zakonodavstva s pravnom stečevinom EU za energiju odnosno s „Trećim energetskega paketom“, doveli su do toga da je zakonodavac donio 2012. godine novi Zakon o energiji i Zakon o regulaciji energetskega djelatnosti, a 2013. godine i novi Zakon o tržištu električne energije i Zakon o tržištu plina.

4.1. Prikaz specifičnih odredbi iz Zakona o energiji

Zakon o energiji (Narodne novine, broj 120/12 i 14/14), kojim se u zakonodavstvo Republike Hrvatske prenosi pravna stečevina Europske unije iz područja energetike, u prvom redu Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodne plina, uređuje pitanja i odnose koji su od zajedničkog interesa za sve energetske djelatnosti ili koji su vezani za više oblika energije. Pitanja vezana za područje regulacije plina, električne energije, nafte i naftnih derivata, toplinske energije, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, uređuju se posebnim zakonima.

Nužan je preduvjet razvoja energetskega sektora, a tako i njegova pravne okvira, postojanje kvalitetnih strateških i razvojnih dokumenata. Stoga Zakonom, kroz odredbe o načinu donošenja, sadržaju i provedbi Strategije energetskega razvoja, kao ključnog planskega i razvojnega dokumenta kojim se izražava politička volja države da osigura uvjete za sigurnu i kvalitetnu opskrbu energijom, razvoj energetskega tržišta, konkurentnost cijena, zaštitu kupaca, učinkovitu proizvodnju i korištenje energije, smanjivanje negativnih utjecaja na okoliš te održivi razvoj u sektoru energetike i utvrđivanje obveze planiranja energetskega potreba i načina opskrbe energijom za jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave te energetske subjekte, zakonodavac uređuje područje energetske politike i planiranje razvoja energetskega sektora Republike Hrvatske.²⁴ Predviđeno je da se Strategijom, koju donosi Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske za razdoblje ne kraće od deset godina, utvrde potrebna ulaganja u energetiku, poticaji za ulaganja u obnovljive izvore i kogeneraciju i za povećanje energetske učinkovitosti te unaprijede mjere za zaštitu okoliša. Također, Zakonom je propisano da Vlada Republike Hrvatske donosi dugoročne i godišnje energetske bilance kojima se utvrđuje ukupna potrošnja energije, potreba za energijom, izvorima (vrstama) energije te načini i mjere za zadovoljavanje tih potreba.

Drugo važno područje od interesa za Republiku Hrvatsku jest korištenje

²⁴ Trenutno je važeća Strategija energetskega razvoja Republike Hrvatske iz 2009. godine (Narodne novine, br: 130/09).

obnovljivih izvora i učinkovito korištenje energije. Još uvijek je područje obnovljivih izvora energije uređeno Zakonom o energiji, Zakonom o tržištu električne energije, Zakonom o tržištu toplinske energije te Zakonom o biogorivima za prijevoz kao i nizom provedbenih propisa, što je zbog brojnosti pravnih akata relevantnih za realizaciju takvih projekata te nejasnoće i uzajamne neusklađenosti pojedinih odredbi rezultiralo poteškoćama u primjeni, kako za nositelje projekta tako i za one koji te propise primjenjuju u okviru svojega djelokruga rada. Za pretpostaviti je stoga, da je zakonodavac u namjeri da unificira propise o poticanju proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, u novom Zakonu o energiji propisao da će se ovlasti i odgovornosti za utvrđivanje i provođenje politike poticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije, uvjeti i način proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora energije na tržištu energije, financijski poticaj za korištenje obnovljivih izvora energije te druga pitanja vezana za korištenje obnovljivih izvora energije utvrditi novim, posebnim zakonom,²⁵ koji bi trebao otkloniti postojeće nejasnoće i praznine te zajedno s drugim relevantnim propisima (energetika, državne potpore, prostorno planiranje i gradnja, upravni postupak, imovinskopravni odnosi i dr.) zaokružiti pregledan i provediv pravni režim poticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, u skladu s načelima i pravilima Direktive 2009/28/EZ.

Zakonom su, nadalje, utvrđene energetske djelatnosti kao i uvjeti njihova obavljanja. Energetske djelatnosti su proizvodnja energije, prijenos, odnosno transport energije, skladištenje energije, distribucija energije, upravljanje energetskim objektima, opskrba energijom, trgovina energijom i organiziranje tržišta energijom. Energetske djelatnosti obavljaju se na temelju dozvole koju izdaje neovisno regulatorno tijelo energetskega sektora, Hrvatska agencija za regulaciju energetske djelatnosti (HERA).²⁶

Od posebnog su značenja za uređenje složenih odnosa u energetskom sektoru odredbe Zakona koje s jedne strane reguliraju funkcioniranje energetskega tržišta te, s druge strane, vodeći računa o općem gospodarskom interesu, propisuju određenim energetskim subjektima obvezu javne usluge definirajući je, u skladu s pravnom stečevinom Unije, kao uslugu koja mora biti dostupna, dostatna i održiva, uvažavajući sigurnost, redovitost i kvalitetu usluge, zaštitu okoliša, učinkovitost korištenja energije i zaštitu klime, a koja se obavlja prema načelima razvidnosti i nepristranosti te uz nadzor tijela određenih zakonom. Uz pojam javne usluge, uvodi se i pojam tzv. univerzalne usluge kao obvezne javne usluge opskrbe električnom energijom kojom se osigurava određenoj kategoriji kupaca pravo na opskrbu električnom energijom propisane kvalitete na po primjerenim, jednostavno i jasno usporedivim, razvidnim i nepristranim tarifama.

²⁵ Od 1. kolovoza 2014. godine u Njemačkoj je na snazi novi Zakon o obnovljivim izvorima, usklađen s pravilima EU o državnim potporama.

²⁶ Uvid u Zbirni pregled Registra dozvola za obavljanje energetske djelatnosti moguć je na web-stranici HERA-e (Link: <http://www.hera.hr/hr/html/dozvole.html>).

Zakon o energiji kao posebnu kategoriju prepoznaje u današnjem trenutku aktualno pitanje sigurnosti opskrbe energijom. Tako je zakonom propisano da energetske subjekti koji proizvode električnu i/ili toplinsku energiju ili proizvode ili uvoze naftu i naftne derivate (osim tranzita) moraju formirati i obnavljati operativne rezerve. Nadalje, u slučajevima poremećaja na domaćem tržištu zbog neočekivanog ili neprekidnog manjka energije, neposredne ugroženosti, neovisnosti i jedinstvenosti države te velikih prirodnih nepogoda ili tehnoloških katastrofa (krizne situacije), Vlada Republike Hrvatske može propisati mjere ograničenja trgovine pojedinim energentima i/ili energijom, mjere ograničenja izvoza ili uvoza energije, obvezu isporuke energije samo određenim kupcima, način i uvjete za formiranje cijena i nadzor nad cijenama i dr. Konačno, zakonodavac jasno određuje da je za osiguranje pouzdane i sigurne opskrbe energijom odgovorno ministarstvo nadležno za energetiku (Ministarstvo gospodarstva) te da Vlada Republike Hrvatske, za prethodnu godinu, mora izraditi i objaviti izvješće o stanju sigurnosti opskrbe energijom i očekivanim potrebama za energijom.

U skladu sa zahtjevima „energetskih direktiva“, zakonodavac je izmijenio i režim reguliranja cijena energije na način da kod onih djelatnosti za koje se cijene ne određuje na tržištu HERA utvrđuje metodologiju za određivanje tarifnih stavki za pojedinu energetske djelatnost na temelju koje onda energetske subjekt utvrđuje prijedlog tarifne stavke i podnosi isti HERA-i na odobrenje. U slučaju odbijanja zahtjeva za promjenom tarifne stavke, HERA će samostalno odrediti iznos tarifne stavke. Iznimno, i Tarifni sustav za proizvodnju električne i/ili toplinske energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije i proizvodnju biogoriva koji utvrđuje Vlada Republike Hrvatske. Konačno, nadzor na cjelokupnom primjenom tarifnih sustava i naknada u nadležnosti je HERA-e.

U odnosu na Zakon o energiji iz 2001. godine, koji je propisao da Vlada Republike Hrvatske donosi opće uvjete za opskrbu energijom,²⁷ novi Zakon o energiji mijenja regulaciju uvjeta priključenja i korištenja mreže te opskrbe energijom uvodeći tri nova segmenta: 1) Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra gospodarstva, a po pribavljenom mišljenju HERA-e, propisuje postupke izdavanja energetske suglasnosti kojima se utvrđuju pojedinačni uvjeti priključenja na energetske mreže, te ugovorne odnose korisnika mreže i nadležnog energetske subjekta u pogledu uvjeta i rokova priključenja, pri čemu se akti za provođenje dokumenata prostornog uređenja te akti za građenje građevina trebaju izdati u skladu s uvjetima i rokovima priključenja na mrežu sadržanima u energetske suglasnosti; 2) HERA sada utvrđuje opće uvjete opskrbe energijom,²⁸ jedinstvene za sve energetske subjekte na području Republike Hrvatske, i to posebno za područje plina, električne i toplinske energije, dok pojedini opskrbljivač energijom mora

²⁷ Opći uvjeti za opskrbu električnom energijom (Narodne novine, broj 14/06); Opći uvjeti za opskrbu toplinskom energijom (Narodne novine, broj 129/06) i Opći uvjeti za opskrbu prirodnim plinom (Narodne novine, broj 43/09 i 87/12).

²⁸ HERA je donijela Opće uvjete opskrbe plinom (Narodne novine, broj 158/13) te Opće uvjete za opskrbu toplinskom energijom (Narodne novine, broj 35/14) i Opće uvjete za isporuku toplinske energije (Narodne novine, broj. 35/14).

donijeti i javno objaviti vlastite uvjete opskrbe energijom i 3) HERA utvrđuje uvjete kvalitete opskrbe energijom.

Odredbama o posebnoj zaštiti krajnjih kupaca zakonodavac prepoznaje potrebu da se, sukladno „energetskim direktivama“, definira status zaštićenog i ugroženog kupca energije odnosno koncept energetske siromaštva. Tako Zakon o energiji navodi da krajnji kupci energije iz umreženih sustava u slučaju kriznih stanja, zbog sigurnosnih razloga, mogućeg ugrožavanja života i rada te socijalnih razloga mogu imati posebnu zaštitu, a da će kriterije za stjecanje toga statusa utvrditi uredbama Vlada Republike Hrvatske.²⁹

4.2. Prikaz ostalih energetske zakona

Veliku promjenu u uvjetima obavljanja djelatnosti u energetske sektoru, osobito onih koje se obavljaju kao javne usluge i u javnom interesu, donijela je uspostava posebnog sustava regulacije koju provodi neovisno regulatorno tijelo energetske sektora – Hrvatska energetska regulatorna agencija (dalje HERA). Značaj sličnih institucija u europskom pravnom režimu te pravni položaj HERA-e kao regulatorne agencije u hrvatskom pravnom sustavu već je bio predmetom proučavanja pravne doktrine. Novi **Zakon o regulaciji energetske djelatnosti** (Narodne novine, broj 120/12), iz 2012. godine, koji je u hrvatsko zakonodavstvo prenio „energetske direktive“ u području regulacije energetske sektora, osim što utvrđuje temeljne ciljeve na kojima regulacija energetske djelatnosti počiva, kao što je osiguranje objektivnosti, transparentnosti i nepristranosti u obavljanju energetske djelatnosti i briga o provedbi načela reguliranog pristupa mrežnoj infrastrukturi, uređuje i pravni status i postupak osnivanja Agencije, upravljačka i stručna tijela Agencije, način njezina financiranja, nadzor nad radom i sl. Poslovi, ovlasti i odgovornosti Agencije, osim što su taksativno navedeni u Zakonu o regulaciji djelatnosti, određeni su i drugim sektorskim (energetskim) zakonima, koji zajedno čine zaokružen pravni okvir za regulaciju energetske djelatnosti, čija će transparentnost i funkcionalnost sigurno biti predmetom daljnjih analiza.

Zakon o tržištu električne energije (Narodne novine, broj 22/13), koji je izvan snage stavio Zakon o tržištu električne energije iz 2004. godine, donosi pravila za sigurno i pouzdano obavljanje elektroenergetske djelatnosti na hrvatskom tržištu električne energije kao dijelu elektroenergetske tržišta EU. Također sadrži i pravila koja se odnose na zaštitu krajnjih kupaca, organiziranje i funkcioniranje elektroenergetske sektora, otvoren pristup tržištu, utvrđivanje obveza općih usluga i prava kupaca električne energije, a koja uključuju prava krajnjih kupaca, odvojeno vođenje poslovnih knjiga, financijskih izvješća, pravila pristupa mreži, načela uzajamnosti i prekogranični prijenos električne energije,

²⁹ Prijedlozi uredbi (o kriterijima za stjecanje statusa zaštićenog kupca i kriterijima za stjecanje statusa ugroženog kupca) sada su u izradi koju koordinira Ministarstvo gospodarstva. Kako je Zakonom o tržištu električne energije predviđeno da status ugroženog kupca iz kategorije kućanstvima stječe kupac koji je od nadležnog tijela za socijalnu skrb ishodio odluku o takvom statusu u skladu s posebnim propisima o zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi, u pripremi prijedloga aktivno sudjeluju, između ostalih, predstavnici Ministarstva socijalne politike i mladih.

a sve u skladu sa zahtjevima Direktive 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, Direktive 2009/28/EZ o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora i Direktive 2005/89/EZ o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe električnom energijom i investicija u infrastrukturu.

Zakonom o tržištu plina (Narodne novine, broj 28/13 i 14/14), koji je zamijenio istoimeni zakon iz 2007. godine, preuzeta je pravna stečevina EU za područje plina, osobito Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina. Zakon sadrži pravila i mjere za sigurnu i pouzdanu proizvodnju, transport, skladištenje, upravljanje terminalom za ukapljeni prirodni plin, distribuciju i opskrbu plinom te za organiziranje tržišta plina kao dijela plinskog tržišta Europske unije. Posebno su regulirani zaštita kupaca, organiziranje i funkcioniranje plinskog sektora, davanje koncesija za distribuciju plina odnosno za izgradnju distribucijskog sustava, pravo pristupa treće strane, model bilančnih skupina, otvoren pristup tržištu, utvrđivanje obveza općih usluga i prava kupaca plina, a koja uključuju prava krajnjih kupaca, odvojeno vođenje poslovnih knjiga, financijskih izvješća, pravila pristupa plinskom sustavu, načela uzajamnosti i prekogranični transport plina.

Zakon o tržištu toplinske energije (Narodne novine, broj 80/13 i 14/14), donesen prošle godine, koji je stavio izvan snage Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom iz 2005. godine i u hrvatski pravni sustav prenio zahtjeve Direktiva 2009/28/EZ o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora energije, Direktive 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetske svojstvima zgrada te Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti već svojim naslovom, koji govori o tržištu toplinske energije, prezentira namjeru zakonodavca da promijeni koncept uređenja odnosa u sektoru toplinarstva. Zakon uređuje mjere za sigurnu i pouzdanu opskrbu toplinskom energijom, toplinske sustave za korištenje toplinske energije za grijanje i hlađenje, uvjete dobivanja koncesije za distribuciju toplinske energije i izgradnju distributivne mreže, pravila i mjere za sigurno i pouzdano obavljanje toplinarske djelatnosti kao i mjere za postizanje energetske učinkovitosti u toplinskim sustavima.

Osim mjera za sigurnu i pouzdanu opskrbu naftom i naftnim derivatima, **Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata** (Narodne novine, broj 19/14), donesen ove godine, utvrđuje i pravila za sigurnu i pouzdanu proizvodnju naftnih derivata, transport nafte i naftnih derivata, trgovinu na veliko i malo naftnim derivatima, skladištenje nafte i naftnih derivata, trgovinu na veliko i malo ukapljenim naftnim plinom, pravo pristupa treće strane, otvoren pristup tržištu, plan intervencije u slučaju izvanrednog poremećaja opskrbe tržišta nafte i naftnih derivata te operativne i obvezne zalihe nafte, odnosno naftnih derivata. Zakon također regulira i pitanja kvalitete i količine naftnih derivata koji se stavljaju na tržište, način utvrđivanja cijena nafte i naftnih derivata te utvrđuje obvezu Ministarstva gospodarstva da stvara uvjete i nadzire sigurnu, redovitu i kvalitetnu opskrbu tržišta nafte i naftnih

derivata u Republici Hrvatskoj. Nadalje, Zakon uređuje pravni status, postupak osnivanja, poslove te financiranje javne ustanove – Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata (HANFA) kao središnjeg tijela u Republici Hrvatskoj za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata.

Zakon o biogorivima za prijevoz (Narodne novine, broj 65/09, 145/10, 144/12 i 14/14) koji je od 2009. godine, kada je donesen, do danas doživio nekoliko promjena, zajedno s provedbenim propisima čini zasebnu pravnu cjelinu kojom se uređuje sustav poticanja proizvodnje i korištenja biogoriva u prijevozu radi ostvarivanja ciljeva održivog razvoja u oblasti prijevoza, smanjenja negativnih utjecaja na okoliš, poboljšanja sigurnosti opskrbe gorivom na ekološki prihvatljiv način, zadovoljavanja potreba potrošača za gorivom i ispunjavanja međunarodnih obveza Republike Hrvatske u području smanjenja emisija stakleničkih plinova.

5. INSTITUCIONALNI OKVIR ENERGETSKOG SEKTORA

Zakonodavac je energetske zakonima u pravnom sustavu RH poseban položaj dao trgovačkim društvima pružateljima javnih usluga te regulatornim agencijama koje tako zajedno s tijelima državne uprave čini jedinstveni institucionalni okvir energetske sektora Republike Hrvatske, u načelu podijeljen na dva segmenta.

Prvi segment obuhvaća aktivnosti definiranja i provođenja energetske politike, strateškog planiranja i razvoja energetske sektora, skrbi o sigurnosti opskrbe energijom u Republici Hrvatskoj te o međunarodnoj aktivnosti i predstavljanju Republike Hrvatske u radnim, stručnim i savjetodavnim tijelima u EU. Te su nadležnosti detaljno razrađene kroz Uredbu u unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva³⁰ koja propisuje opsežne i složene stručne i upravne poslove Uprave za energetiku i rudarstvo odnosno njezina Sektora za energetiku, zahtjevne i zbog uzajamne povezanosti i isprepletenosti s drugim sektorskim politikama poput fiskalne, socijalne ili okolišne politike.

Drugi segment institucionalnog okvira obuhvaća pravne osobe izvan sustava državne uprave, kojima je zakonodavac posebnim zakonima dao javne ovlasti u energetske sektoru (HERA i HANDA). Tako je zakonodavac Zakonom o regulaciji energetske djelatnosti ustrojio Hrvatsku energetske regulatornu agenciju kao samostalnu, neovisnu i neprofitnu pravnu osobu s javnim ovlastima za regulaciju energetske djelatnosti koja za svoj rad odgovara Hrvatskom saboru kojem jedanput godišnje podnosi izvješće o svom radu, a osobito o rezultatima praćenja izvršenja zakonske obveze energetske subjekata, ostvarenju proračuna za prethodnu godinu, analizi energetske sektora, zapažanjima koja su značajna za razvoj energetske tržišta i javnih usluga u energetske sektoru te provođenju pravno obvezujućih odluka ACER-a i Komisije. HERA ima vlastiti proračun čiji su prihod naknade za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti. Osnovni poslovi su izdavanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti,

³⁰ Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva (Narodne novine, broj 102/13 i 10/14).

donošenje metodologija za utvrđivanje tarifnih stavaka tarifnih sustava i nadzor nad primjenom svih tarifnih sustava i propisanih naknada, izdavanje rješenja o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača električne energije, odobrenje planova razvoja i izgradnje mreža, donošenje propisa u energetske sektoru te davanje mišljenja ili suglasnosti na pravila i propise u energetske sektoru i nadzor nad radom i kvalitetom usluge energetske subjektima.

Novi Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata definirao je HANDA-u kao javnu ustanovu koja je obveznik osiguranja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata odnosno kao središnje tijelo u Republici Hrvatskoj za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata koje je jedino ovlašteno formirati, održavati i prodavati obvezne zalihe. Za razliku od HERA-e, HANDA je proračunski korisnik državnog proračuna.

Bitan element institucionalnog okvira su pružatelji javnih usluga, operator tržišta energije (Hrvatski operator tržišta energije d.o.o. Zagreb), operatori nad mrežnom i skladišnom infrastrukturom te opskrbljivači energijom u sustavu javne usluge, kojima je pojedinim sektorskim zakonima detaljno reguliran pravni položaj, osobito u odnosu na njihova povezana društva, uvjete i način obavljanja energetske djelatnosti te određivanje cijena za usluge.

6. ZAKLJUČAK

Prije donošenja energetske zakona, hrvatsko zakonodavstvo nije sadržavalo zakon ili podzakonski akt koji je posebno uređivao energetske sektor, već su odnosi unutar njega bili uređeni propisima različitih pravnih područja kao što su koncesije, komunalno gospodarstvo, rudarstvo, tržišno natjecanje, građenje, prostorno planiranje, socijalna skrb i dr.

Intenzivna normativna aktivnost uređenja energetske sektora započela je 2001. godine i odvijala se u fazama sve do danas, implementirajući u hrvatsko zakonodavstvo pravnu stečevinu Zajednice za područje energije, kako je i predviđeno člankom 101. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (ENERGETIKA).

Donošenjem Zakona o energiji, kao zakona koji uređuje pitanja od značaja za cijeli energetske sektor i zajednička svim energetske djelatnostima te posebne sektorske zakona (regulacija, elektroenergetske, plinske sektor, toplinarstvo, biogoriva u prijevozu), uspostavljen je specifičan pravni režim s nizom novih pojmova i pravnih instituta, koji se još uvijek dograđuje novim zakonskim i podzakonskim aktima i kroz praksu institucija i koji zahtijeva educiranost i usku suradnju onih koji ga primjenjuju, i u definiranju i u provedbi zakonske rješenja, kako bi se zaista stvarali uvjeti za održiv razvoj energetske sektora Republike Hrvatske, otvoreno i konkurentno tržište energije te sigurnu opskrbu energijom i zaštitu potrošača energije, osobito onih kojima su zbog zdravstvenog stanja i socijalnog statusa potrebne posebna potpora i skrb, u skladu sa zahtjevima pravne stečevine za energiju.

LITERATURA:

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – 20 20 by 2020 – Europe’s climate change opportunity.

Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply (SL L 127, 29. 4. 2004., p. 92-96).

Directive 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC (OJ L 176, 15. 7. 2003., p. 37).

Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC (OJ L 176, 15. 7. 2003., p. 57).

Direktiva 2005/89/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. siječnja 2006. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu (SL L 33, 4. 2. 2006., p. 22-27).

Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (SL L 140, 5. 6. 2009., p. 16-62).

Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 55-93).

Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 94-136).

Direktiva 2010/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o označivanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda povezanih s energijom uz pomoć oznaka i standardiziranih informacija o proizvodu (SL L 153, 18. 6. 2010., p. 1).

Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetske učinkovitosti zgrada (SL L 153, 18. 6. 2010., p. 13-35).

Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14. 11. 2012., p. 1-56).

Energetski zakon Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 79/99 od 30. 9. 1999. g.).

Istraživanje europskih sektora plina i električne energije na temelju članka 17. Uredbe (EZ) broj 1/2003 (konačno izvješće).

Lisabonski ugovor kojim se mijenjaju i dopunjuju Ugovor o europskoj uniji i Ugovor o osnivanju Europske zajednice potpisan u Lisabonu 13. prosinca 2007. g.

Osnivački ugovori (Ugovora o Europskoj uniji, Maastricht, 1992. g. i Ugovor o snivanju Europske zajednice, Rim, 1957. g.).

Priopćenje od 10. siječnja 2007. godine, naslovljeno „Energetska politika za Europu”.

Priopćenje od 10. siječnja 2007. godine, naslovljeno „Izgledi za unutarnje tržište plina i električne energije”.

Priopćenje od 19. listopada 2006., pod naslovom „Akcijski plan za energetske učinkovitost: ostvarivanje potencijala“.

Regulation (EC) No 1228/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity.

Regulation (EC) No 1775/2005 of the European Parliament and of the Council of 28 September 2005 on conditions for access to the natural gas transmission networks (SL L 289, 3. 11. 2005., p. 1-13).

Strategija energetske razvoja Republike Hrvatske iz 2009. godine (Narodne novine, br: 130/09).

Uredba (EZ) br. 713/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o osnivanju Agencije za suradnju energetske regulatora.

Uredba (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (SL L 211, 14. 8. 2009., p. 15-35).

Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za transport prirodnog plina i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1229/2003 SL L 211, 14. 8. 2009., p. 36.

Zakon o biogorivima za prijevoz (Narodne novine, broj 65/09, 145/10, 144/12 i 14/14).

Zakon o energiji (Narodne novine, broj 120/12 i 14/14).

Zakon o energiji (Narodne novine, broj 68/01, 177/04, 76/07, 152/08 i 127/10).

Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (Narodne novine, Međunarodni ugovori broj 14/27).

Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (Narodne novine, Međunarodni ugovori br: 14/27).

Zakon o regulaciji energetske djelatnosti (Narodne novine, broj 120/12).

Zakon o tržištu električne energije (Narodne novine, broj 22/13).

Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata (Narodne novine, broj 19/14).

Zakon o tržištu plina (Narodne novine, broj 28/13 i 14/14).

Zakon o tržištu toplinske energije (Narodne novine, broj 80/13 i 14/14).

Zakon o utvrđivanju ugovora o energetske zajednici (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 6/2006).

STATE AND PERSPECTIVES OF THE ENERGY LAW LEGISLATION OF CROATIA

In introduction the author summarizes the evolution of the energy of EU legislation through a brief overview of the provisions of EU primary law relating to energy and review of the phased development of secondary legislation (directives and regulations) with common rules for the internal market for electricity and gas.

Also, in the context of the importance of harmonizing Croatian legal framework for energy with the EU *acquis*, basic features of the Energy Community Treaty are presented.

Following, the author describes the Croatian legal and institutional framework for energy, which has been intensively developed since 2001, until today. The author also presents the basic issues of importance to the energy sector regulated by The Energy Act, The Electricity Market Act, The Gas Market Act on The Oil and Oil Derivatives Market Act, The Thermal Energy Market Act and the Act on Biofuels for Transport as well as the legal position and authorities of competent institutions. In conclusion, it notes that the adoption of energy legislation, harmonized with the EU *acquis*, established a modern but complex legal regime regulating relations in the energy sector, which requires education and a close collaboration between those who use it.

Key words: *acquis for energy, energy laws, energy sector, energy market, public sector obligation, renewable energy sources, energy efficiency, security of energy supply, grid, infrastructure, tariffs, regulatory agency*